

Л 2007

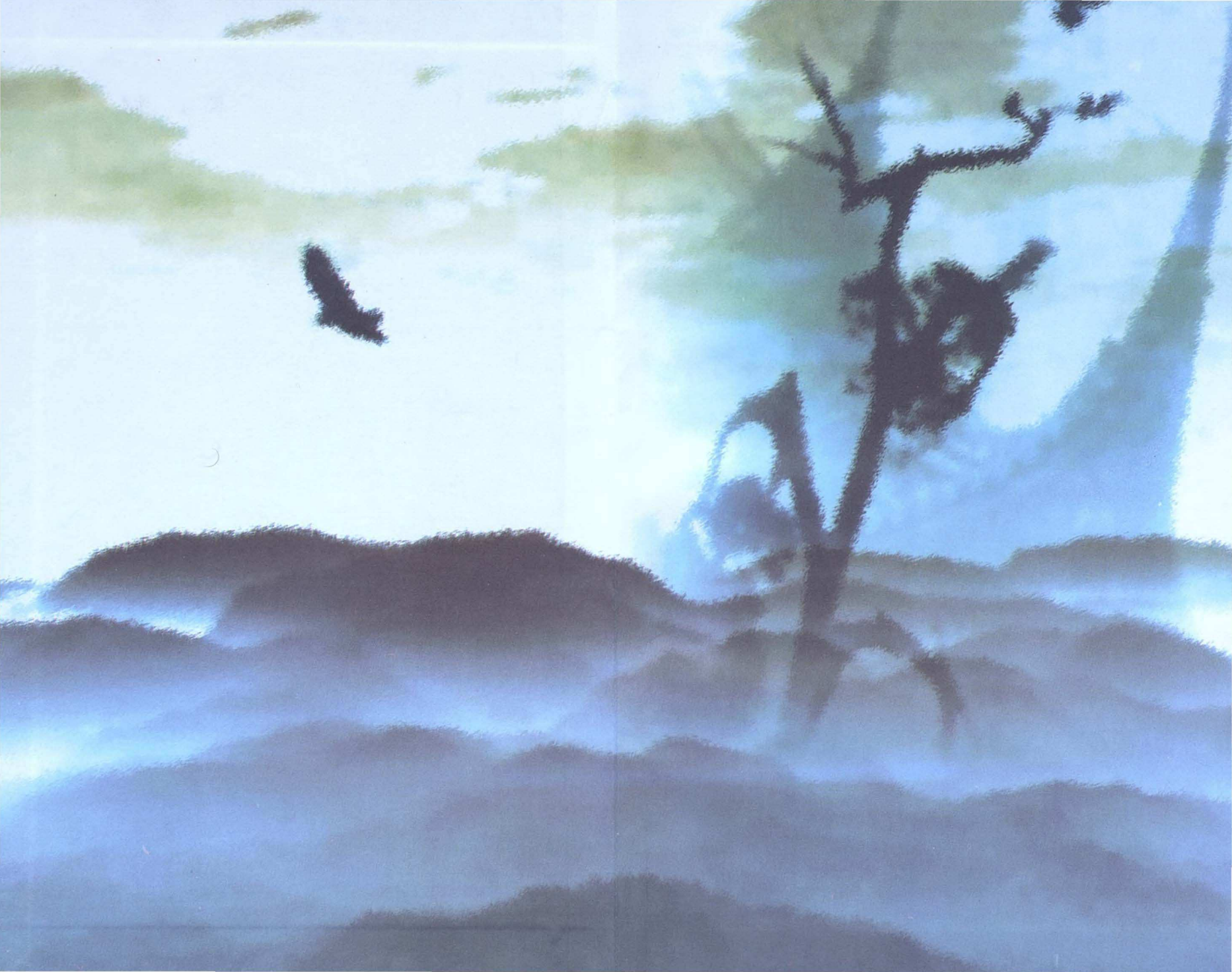
6412к

Ба Цзинь

Ызғарлы
түн

Әлем
әдебиеті

Ба
ЦЗИНЬ

Ызғарлы
түн

Роман

"АУДАРМА" баспасы
Астана, 2007

ББК 84 (5 Кит) 7-44

Б 12

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ АҚПАРАТ МИНИСТРЛІГІ
АҚПАРАТ ЖӘНЕ МҰРАҒАТ КОМИТЕТІНІҢ “ӘЛЕУМЕТТІК МАҢЫЗДЫ ӘДЕБИЕТ ТҮРЛЕРІ”
БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША ШЫҒАРЫЛДЫ

Ба Цзинь.

Б 12 Ызғарлы түн. *Роман.* Орыс тілінен аударған *Қайрат Сақ.*
Астана: Аударма, 2007. – 248 бет.

ISBN 9965-18-193-4

Қытай халқының көрнекті жазушысы Ба Цзиньнің бұл романында соғыс жылдарындағы елдің басынан кешкен қайғы-қасіреті мен сол сұм соғыстың қырсығынан ерте солған бір отбасының ауыр тағдыры жайлы сыр шертіледі.

Басына түскен ауыртпалықты тартып, қиындық пен қасірет шеккен кейіпкердің көңіл күйі, ой-сезімі, айналасындағы адамдармен қарым-қатынасы оқиғаға айналып астасып жатады.

Б $\frac{4702300000 - 195}{00(05) - 07}$

ББК 84 (5 Кит) 7-44

ISBN 9965-18-193-4

© Қазақша аудармасы,
Сақ Қ., 2007

© «Аударма» баспасы, 2007

I

Дабыл қағылғанына жарты сағаттай уақыт өтті. Әуеден самолеттердің гүрілі естіледі, көшелер тым-тырыс, қою қараңғылық құшағында.

Ол банк қақпасының қарсы алдына кідірді. Тас баспалдақтармен көтеріліп, аспанға қарады. Қою қара бұлт жер үстін жаулап алған. Қарсы бетте орналасқан биік ғимараттың сұлбасынан басқа көзіне ештеңе ілікпеді. Басқа бірдеңе ұшыратуды ойлаған да жоқ. Жай уақыт өткізу амалын күйттеп тұр. Ал уақыт болса қырсыққанда, тым баяу жылжиды, құдды тоқтап қалғандай. Түн ызғарлы, жұқа мақта шекпенінен сумаңдай өткен ызғар денесін тоңдырып барады. Ол басын төмен салбыратып, ауыр күрсінді. “Төзім таусылды!”

– Не істеу керек? Шыдауға күш-жігерің жете ме, ақ пейілді адам? – деген бөгде дауыс құлағына шалынды. Ол шошына жан-жағына қарады да, бұл сөздер өз аузынан шыққанын ұқты. Сөйтті де, сыздана сөзін жалғады:

– Әрине жетеді. Тағдырыма өмір бақи тіленші боп өту жазылмаған шығар.

Ол тағы да еріксіз жан-жағына қарады. Қасында тірі жан жоқ, ешкім пікір таластырмады. Алыстан қалта фонарының жарығы түсті, құдды жақын танысы қол бұлғап шақырып тұрғандай. Жанына жылылық ұялады, бірақ, жарық сол сәт сөнді де, тағы да қараңғылық құшағында жалғыз қалды. Ызғар өңменінен өтіп барады, суықтан денесі иіле түсті. Қолын уқалап, жол жиегімен екі қадам алға басып тоқтап, содан кейін тағы да бірнеше аттап, ілгері жүрді. Қасынан біреу өткендей болды, оған назар аудармады, біраздан кейін ғана абайлап жан-жағына қарады, бұрынғысынша қараңғылық құшағында жалғыз екенін байқады. Қос жанары енді іздейтінін ұқса бұйырмасын. Фонар шам қайта сәуле шашты, бұл жолы едәуір

жақын жерден жарық нұрын септі. Көп ұзамай, фонар ұстаған кісі өзімен қатарласты да, жылдам ілгері озды. Бойы аса биік емес, сұр пальто киген, көшеде жиі кездестіретін кәдуілгі жолаушының бірі. Ол бет әлпетін жөндеп көре алмады. Сөйтсе де, назарын әлгі адам кеткен жақтан аудармай, тесіле қарады. Жүрісін кілт тоқтатты.

Самолеттердің гүрілі бағана тоқтағаны енді есіне түсті. Айналасына күнттап құлақ түрді де, артынша ой құшағына енді. “Бәлкім, самолеттер болмаған шығар. Мен олардың даусын шалыс естіген болуым мүмкін ғой”. Күтпеген жерден ол соңғы сөздерді дауыстап айтқанын сезбей де қалды. “Олай болса, мен үйге қайта аламын” деп шешті табан астында. Ол қай жаққа бұрылуды ойлап тұрғанда, аяғы үйіне қарай аттап та үлгерді. Басқа көшеге өтті де, баяу жүрісін жалғастырды. Ойы бұлыңғырлана түсті.

– Күні бойы бес тандыр нан, скі токаш саттым! Осыдан кейін сауда жасап көр! – деген жүдеу дауыс естілді таяу бұрыштан.

Ол бұрылып қарады да, жол жиегінде тізерлей отырған жүдеу кісілерді көрді.

– Ал мен болсам, бүгін тіпті ештеңе сата алмадым. Иә, расында да, қазір бұрынғыдай емес, – деген едәуір жас кісінің селкос даусы сөз жалғады. – Бомбадан қорғанатын панажайларға бізді кіргізбейді. Танертең мен қайда бармадым десеңші.

– Қай қаланы бомбалады? Тағы да Чэнлуді ме? Көп болды доғарар емес, – деді алғашқысы құдды екіншісінің сөзін естімегендей. Ол меңіреу калыпта өзіне-өзі тіл қатып отыр.

– Кеше үшінші бөлікте бірінші бомбалауын доғарып еді, бүгін одан әлдеқайда кеш тоқтады, – деп жауап қатты екіншісі.

Екі саудагердің жадау әңгімесі оның жанын одан сайын құлазытты. Кеше – үшінші бөлікте. Мынау бейтаныс адамдар онсыз да бөтуасы қашқан сүреңсіз тірлікті несіне есіне түсірді?

Кеше кешкілік осы уақытта – кеше өзі не болып еді?

Қауіп сейілгендігі хабарланғаннан кейін басқалармен бірге панажайдан үйіне қайтты. Бір өзі емес, қасында анасы, әйелі және он үш жасар ұлы бар болатын. Олар

өзілдесіп, күліп келе жатқан. Дәл солай болмаса да, соған ұқсас күйде-тұғын.

“Одан кейін не болды?” – деп сұрады өзінен-өзі. Үйге кіргеннен кейін ұлы ұйықтауға кетті де, ол жұбайынан кешкі ас үстінде бір кісі әкеп берген хат туралы сұрады. Сол-ақ екен, әйелі ашуланып шыға келді. Арада ұрыс-керіс басталды. Қызды-қыздымен әйеліне дөрекі сөздер айтып салғанын білмей де қалды. Көңіл түкпірінде оны ренжіткісі келмеген, бірақ еркектік намысы оған жібермеді. Бұл үлкен бөлмеде болған жай, ал анасы мен ұлы келесі бөлмеде ұйықтап жатқан болатын. Есіктері бекем жабық-тын. Ұрыс-керіс ұзаққа созылған жоқ, он бес минутқа ұласқан болуы керек. Әйелі үйден ытқып шықты да, бұл оның қайтып келуін күтті. Ашуы басына шапқаны сонша, әйелінің жоқтығын ойламауға тырысқан, бірақ оған шыдамы жетпей, көп ұзамай оны іздеуге кірісті. Қақпа алдына жүгіре шығып, көше бойлап ары-бері қарап еді, бірде-бір әйел көзіне ілікпеді. Астананың қақ ортасы болғанына қарамастан көшелер бос қалған, дүкендер жабық тұр, тек бірен-саран дәмхананың ғана шамы жағулы. Сірә, бірді-екілі кісі кідіріп қалған болуы керек. Оны қайдан іздегені дұрыс? Түні бойы шарласа да тау етегін жайлаған мына үлкен қаланы түгел аралап шығу мүмкін емес. Оның қайда екенін көшеде кім біледі? Қай жақтан іздеу керек? Осы сұрақтарды кеше қанша рет қайталағаны бір құдайға аян. Қазір де сол сұрақ басын қатыруда, жауабын табуға дәрменсіз екенін жақсы түсінеді. Бүгін одан хат алған жоқ па еді? Жан сыздатар бірнеше ғана сөз жазылған. Онда құрбысының үйіне тоқтағаны баяндалған және хатты әкелушіге заттарын беріп жіберу сұралған. Өтінішін орындады да, оныкінен де қысқа, суық хат жолдады. Оны іздегені туралы ләм-мим демеді, қайтып келуін де өтінбеді. Хат жазып жатқанда анасы қасында тұрды, бірақ ештеңе айтпады. Әйелінің кетіп қалғанымен ісі де болған жоқ, тек таңертеңгі ас үстінде неге өйткенін селқос сұрады да, артынан қабағын шытып, басын шайқаумен шектелді.

Шашы ерте ағарған, елу үш жастағы әйелдің өмірі қиыншылыққа толы болды, денсаулығы сыр бере бастады. Ұлын жанындай жақсы көреді, немересіне көңілі жарым болса, келінін суқаны сүймей-ақ қойды. Сондықтан да келінінің кетіп қалғанына қуанбаса, қайғыра қойған жоқ.

Тек баласының қам көңіліне жаны ашыды. Бұл анасының қамқор кеңесін күтті. Егер бір ауыз жылы сөз айтса, хатты басқаша жазар еді, әйеліне жалынып-жалпайып, қайтып оралуын өтінер еді. Жаны дәл сондай хат жазуды тілсінп тұрса да, олай етпеді, еркектік намысы оған жібермеді. Хат заттарымен қоса әйеліне жолданды, екеуінің арасы біржола үзілуге шақ тұр. Сөйтсе де, жұмысынан сұранып, әйелін іздеп баруға жаны жар бермеді. Бірақ, егер қайраттанып оған хат жазбаса, татуласуы бұрынғыдан да қиындай түсетінін жақсы түсінді. Сондықтан бүгін де дәл кешегідей не істеу керек деген сұрақ басын қатырумен болды, бірақ бұрынғысынша жауабын таба алмай, дел-сал күй кешті.

“Бәлкім, Сяо-сюань көмектесер” деген дәмелі ой үміт отын жақты. Бір сәт болса да, жаны жай тапқандай сезінді, бірақ ол бір минутқа ғана созылды. “Жоқ, одан пайда жоқ, – деген күдік жаңағы әсерінен тез айықтырды. – Туған баласын анасы ойламайды да, ал Сяо-сюаньның онымен шаруасы да жоқ. Олар бір-бірін аса жақсы көрмейтін де секілді”. Расында да, Сяо-сюань таңертеңгісін мектепке кетерде анасының қайда екенін сұраған да жоқ, қалай болғанда да, әкесімен қоштасып тұрып, шешесі жайлы сұрауы тиіс еді ғой.

“Мұндай да отбасы болады екен-ау! Ешкімнің ешкіммен шаруасы жоқ! – деп абдырай тіл қатты ол – Әркім тек өзі туралы ойлайды. Бір-бірінің көңіліне қарамайды”. Бұл оның жүректен шыққан жанайқайы еді, оны тек өзі ғана естіді. Ол орынсыз айқайлап жібергендей болып, ыңғайсыз күйге түсті. Жан-жағын шұғыл шолып шықты. Айнала қап-қараңғы, тып-тыныш, екі саудагер кетіп қалған болулары керек.

– Мен неге тұрмын? – деп дауыстап сұрады ол. Бұл жолы тек өзі туралы ойланды, сондықтан да өзіне осындай сауал қойды. Бұл сұрақ оны түртіп оятып жібергендей болды. Ол ойша мынадай жауап берді: “Мен дабыл қағылғаннан кейін тығылдым емес пе? Рас, рас тығылдым. Мен тондым, үйге қайтамын. Қазір Шу-шэнмен ұрсысып қалғанымды еске алып тұрмын. Оны іздеп тауып, үйге оралуын өтінуді армандаймын. Бірақ, ол келісе қояр ма екен? – деп күңкілдеді ол. – Мен тіпті оның қайда екенін де білмеймін ғой. Ендеше оны қалай алып қайтамын?”

Бұл сұрақтарға ешкім жауап бермеді. Анасы кеше Шу-шэннің өзі келетіндігі туралы айтқан. “Міндетті түрде келеді, – деген ой басын тұмшалап алды. – Анамның көңілі баяғыдай, Шу-шэннің келу-келмеуі оған бәрібір. Шу-шэннің оралатынын ол қайдан біледі? Менен әйелімді іздеп табуды неге талап етпейді? Қазір анамның өзі қайда? Бәлкім, мені жұмысқа шығарып салғаннан кейін оны өзі іздеп кетті ме екен? Қазір екеуі бір жерде паналап тұрмасын. Ой, онда бәрі өзінен-өзі шешілсе еді-ау! Мен үйге барғанда олар әңгімелесіп, емен-жарқын отырса ғой, шіркін! Сөйтсе қалса, мен оған не айтамын? – Соңғы сөз де үміт отын өшіре алған жоқ. Бір-скі жылы лебіз білдірсем, одан кейін әңгімеміз өзінен-өзі жарасып жүре берер еді ғой”.

Осы ой көңілін нұрландырып жіберді. Жаны байыз тауып, жеңілдеп қалғанын сезінді. Жүрісін жылдамдатып, жол айрығына келіп жетті.

– Қара, екі қызыл жарық! Қазір қауіп сөйілгендігі хабарланады! – деді тосыннан қасынан табылған екі саудагердің бірі. Олардың әңгімесі жалғаса берді, жанында келе жатса да, не айтып жатқандарына құлақ түрмеді. Басын жоғары көтеріп, банк шатырына қойылған дабыл қаққыш қондырғыға қарады. Екі қызыл лампа сәуле шашып тұр. Тыныштықты әлгілердің дауыстары бұзып жатыр.

“Ертерек барып, оларды есік алдынан күтіп алуым керек!” – деп шешті бұл. Жарық түсіріп тұрған қос қызыл лампа жаққа қайта қарады: “Тез-тез үйге жет. Міне, қазір қауіп сөйілгендігі туралы дабыл соғылады”, – деді де, кідірместен үйіне қарай бағыт алды.

Көшелерге тіршілік енді. Осыған дейін ештеңені байқамай келе жатқан қос жанары мұны анық көрді. Айнала бұрынғысынша қою қараңғылық құшағында болғанымен, оның жанарына қалта фонарларының жарықтары жамырай түсті. Бір бұрыштан шам жарығы сәуле шашты. Ол жерде дүңгіршек болатын, онда қытай мәзірінде әзірленген тауық еті сатылатын. Дүңгіршек алдынан шам жарығына шомылған адамдар шоғыры көрінеді. Ол жаққа селкос көз қиығын салды да, өз жөнімен жүрісін жалғастыра берді.

Жолдың жартысына жеткен кезде кенет айнала жарқырап кетті: электр шамы жанды. Бір топ жас қол шапалақтап, қуана үн қатып жатты. Мұның жүрегі де шаттық сезіміне бөлсенді. “Бұл түсім болар! Шым-шытырық түс!

Ол енді тарқады!” – деген ой көңілін жайбарақаттандырғандай болды. Жүрісі жылдамдай түсті.

Көп ұзамай үйіне де жетті. Есік ашық екен. Кіре берістегі аспалы шам жарығы күңгірттеу көрінді. Дүкен басқарушысы болып жұмыс істейтін, екінші қабаттағы көршісі Фан есік алдында әйелімен әңгімелесіп тұр. Тамағын пісіріп, үйін күтіп отырған келіншегінің әрі-бері қозғалақтап, тағатсызданып тұрғанына қарап, көңілі алаңдаулы екенін байқауға болады.

– Тағы да Чэндуді бомбалаған болуы керек, – деді басқармашы Фан мұнымен амандасып жатып, құдды қуанышты хабар жеткізгендей.

Ол еріксіз еріне жауап қатты да, үйге кіруге асықты. Ұзын әрі тар дәлізбен жүріп, тездете үшінші қабатқа көтерілді. Әлсіз шам жарығы түскен пәтер есігі жабық тұрғанын байқады. “Әлі ерте” деген оймен көңілін алдарқатты. Ұзына дәліз бойында бір өзінен басқа тірі жан жоқ. Басқалар келмеген секілді. Бұл есік алдын торуылдап тұр. Біреу жоғары көтерілгендей болды. Қызметкер көршісі Чжан мырза екен, екі жасар ұлын көтеріп алған. Бала ұйықтап жатыр. Чжан жылы ұшырай тіл қатты:

– Анаңыз келді ме?

Мұның әңгімелесуге зауқы соғып тұрған жоқ, сондықтан қысқа жауап қайырды.

– Білмеймін, өзім қазір келіп тұрмын.

Көршісі одан әрі сауалдасып жатпай, өз пәтеріне қарай өтті. Артынан әйелі ілесті, үстіне кигені қоңыртөбел пальто, онысы ескі үлгіде тігілген және әбден тозығы жеткен. Оның мейірімді жүзі жүдеу, құп-қу, маңдайы әжімді, еріндері құрғақ та боп-боз болып көрінгенмен, жиырма алты-жиырма жеті шамасына қарамастан бет әлпеті көрікті, жан еліктірерліктей-ақ. Мұны көре салысымен амандасып жатыр. Есік құлыбын бұрап тұрып, күйеуіне бірдеңе деп сыбырлады. Олар бір-біріне сүйене пәтерлеріне енді. Бұл бір түрлі қызғаныш сезіммен оларды көзбен шығарып салды.

Содан кейін өз пәтерінің есігіне жүзін аударды да, баспалдақ жаққа көз тікті. “Олар неге әлі келмеген?” – деген ой уайымын арттыра түсті. Әдетте қауіп сейілгендігі хабарланғаннан соң шешесінің өзгелерден кеш келетіндігі мүлдем есінен шығып кетті. Анасының денсаулығы сыр

бере бастағалы қашаң, оның жүрісі тым баяулай түскен, егер қауіп дабылы соғылған кезде жан ұшыра қимылдаса, қайтар жолда еш асықпайтын. Үйге келгеннен кейін де ылғи мұның бөлмесінде аз-кем аялдап, жұмсақ орындыққа отырып, демін басатын. Кейде әйелі анасымен қатар, кей уақытта барлығы бірге оралушы еді. Ал қазір ше?

Ол төмен түсіп, тезірек анасын көруді ұйғарды, оған шешеммен бірге әйелім де келер ме екен деген үмітті ой итермеледі.

Асығыс төмен түсіп, үй қақпасынан шапшаң сыртқа шықты да көшеге көз тікті, бірақ жолаушылар арасынан шешесін көре алмады. Бір кезде серіктесіп келе жатқан екі әйелдің сұлбасы көзіне оттай басылды, олар онша алыста емес, үй маңындағы дәмхананың қарсы алдында келе жатты. Анау биіктеуі, көк шибарқыт пальто кигені әйеліне ұқсап кетті де, аласалау екіншісі, қоңыр жылы шапандағысы анасын есіне түсірді. Бұл күлімсірей соларға қарсы жүрді. Жүрегі құрғыр алып-ұшып барады.

Бірақ, жақындай келе олардың ерлі-зайыпты кісілер екендігін байқады. Әлгі өзінің анасына ұқсатқан адам қария кісі боп шықты. Күлкілі. Өз көзі өзін алдағаны несі!

“Менің бұлай шатасуым қалай?! – деді өз жанын жегідей жеп. – Ешқандай, ұқсастық та жоқ, Мен есімнен адасқан шығармын. Бұдан кейін келіншегіме не айтамын, оларды көрген кезде. Жоқ, мен ештеңе дей алмаймын. Бірақ, оның алдында үнсіз қалмауым да керек қой. Менің ешқандай кінәм де жоқ. – Бәлкім, мен қуанған кезде өзімді-өзім ұстап тұра алмаған шығармын! Бірақ, бұлай шатаспауым керек еді ғой. Осы мен біткен адам болармын!”

Мың түрлі ой басын үңгіп жеп барады. Бір шешімге келе алмай, өзімен-өзі айтысып тұрды да, қақпаға қайтып оралды. Әлдекімнің “Сюань! – деген даусы селт еткізді. Бұл басын жұлқи көтергенде қарсы алдында анасы тұрғанын көрді.

– Мама! – деп айқайлап жіберді, кенеттен шаттана, бірақ сол сәт қуанышы су сепкендей басылды. – Сіз бір өзіңізсіз бе? – Әйелі жайлы сұрауға тәуекелі жетпеді.

– Сен оның қайтып оралатынынан әлі үмітіңді үзген жоқсың ба? – деп сұрады шешесі сыбырлай, ұлына жаны аши қарап.

– Ендеше оның оралмағаны ғой!

– Оралады. Маған салса, оның оралмағаны дұрыс еді, – деді шешесі сынық жүзбен. – Ал сен оны неге іздемедің? – Осылайша қырсықтана тіл қатты да, бұның жүдеу жүзіне көзі түскен сәт жүрегі елжіреп сала берді.

– Уайымдама, қайда кетеді дейсің, келеді, – деп ұлының көңілін аулаған болды. – Ерлі-зайыптылардың ұрыс-керісі бола береді. Әйел ашуы назы тарқағанға шейін ғана. Үйге жүр.

Бұл анасының соңынан ерді. Бастары салбырай, ілбіп жылжып келеді. Баспалдаққа көтерілер кезде ғана анасының ауыр қап арқалап келе жатқанын байқады, дереу оны өзіне алды.

Бұл кеш пәтері жалаңаштанып, айра-жайра болып қалғандай көңілін ерекше құлазытты. Шам жарығы талмаусырап тұр. Салқын бөлме денесін тітіркентті, жанған көмірдің қоламтасынан басқа тағы бір айрықша жағымсыз иіс тынысын тарылтып, тұншықтырып барады. Тәлтірсктей түсіп, арқалаған қабын дөңгелек үстелдің үстіне қойды. Анасы өз бөлмесіне кетті. Үстелге сүйеніп тұрып, ақталған қабырғаға сүзіле қарады, бірақ көзі ештеңені анықтап көрер емес. Ойы құс қауырсыны секілді шашылып сала берді. Анасы дауыстап бірдеңе дегендей болды. Құлағы күмбірлеп ештеңе ести алмады. Шешесі мұның бөлмесіне енді.

– Сен әлі тұрсың ба? – деді таңдана. – Бүгін әбден шаршадың ғой. – Сөйтті де қасына келді.

–А – мен шаршаған жоқпын, – деді бұл ұйқыдан оянғандай мең-зең күйде, сөйтті де анасы жаққа көзі шүңірейе қарады.

– Неге жатпайсың? Таңертең қызметіңе қайта баруың керек, – деді анасы қамқор үнмен.

– Иә, таңертең қызметке баруым керек, – деп қайталады бұл меңіреу қалыпта.

– Ендеше ұйықтағаның дұрыс.

– Сіз демала беріңіз! Мен де қазір қисаямын, – деп жауап қатты қабағын шытып.

Анасы бажырая қарады. Бірдеңе дегісі келді, бірақ ештеңе айтпады. Бұл қозғалыссыз тұр. Шешесі тұрып-тұрып, ауыр күрсінді де, өз бөлмесіне кетті.

Үстел жанында әлі тұр, анасының бөлмесіне кеткенін байқаған да жоқ. Әр түрлі ой басын мүжіп жеп барады. Бір ойды екіншісі алмастырып, миында айқұш-ұйқыш жеңкіледі. Бір мезет олардың барлығы бір ой төңірегіне шырматылып басын құрыстыра қысады. Шиыр шырмауықты қанша тарқата шешкісі келсе де, оған шамасы жетпейді. Басына құдды қорғасын құйып қойғандай. Ақыры шыдай алмады. Теңселе тәлтіректеп кереуестіне жетті де, гүрс етіп құлап түсті. Шамды өшіруге де, көрпесін жабуға да шамасы жетпеді. Өңі шым-шытырық түспен алмасып жүре берді.

II

Түні бойы шытырман түс жанын әбден қинады. Ол әйелі скеуі слеусіз бір қалада тіршілік етеді, өмірлері өмір смес, ұрыс-керіске толы. Екеуінің арасында махаббат бар секілді, бірақ бірі-бірімен еш түсініспейді. Әйелі жиі ашуланады, онысы мұны тітіркендіреді. Тамақ ішіп отырғанда әйелі үстелді кенеттен итеріп қалады, үстел төңкеріліп түсіп, қираған ыдыс-аяқтың үні құлақ жарады. Өзімен-өзі бұрышта отырған ұлы бақырып жылап қоя береді. Вэнь-сюань ашудан тұншыға тұтығып, сөз айта алмай басын жұдырығымен төмпештейді кеп. Осы мезет әлдеқайдан құлақ тұндырар шу естіледі, бөлме теңселіп кеткендей болды.

– Не болды? – деп айқайлап жіберді бұл шошына. Табалдырықта тұрған әйелінде үн жоқ. Баласы жылауын сап тыйған.

– Барып білейін, – есікке қарай ұмтылды.

– Тоқташы бірге барайық. Қай уақытта да бірге болған жақсы. – Әйелінің әлгіндегі ашуынан із жоқ, ақылын тез жиып алған, бұған таяп келіп, өтіне қарайды.

Бұл келіскендігін білдіріп, жүрісін кідіртеді. Кенет қираған ыдыс-аяқ пен еденде шашылып жатқан тамаққа көзі түседі. Қайтадан жыны қозады. Бейберкет қылығы үшін әйелінің кешірім сұрауын күтеді.

Бірақ онда үн жоқ. Кенеттен атылған қарудың құлақ жарар даусы естіледі: бір рет, екі рет, одан кейін қайта тыныштық орнайды. Ұлы қайтадан жылауын бастайды, әйелі ашу шақырады.

– Бұл жау ғой! – шошына айқайлап жібереді де, “мама!” деп жанұшыра баспалдаққа қарай жүгіреді.

– Сюань! – дейді әйелі. – Сен қайда барасың?

– Мен анамды тауып алуым керек. – Бұл бұрылмай, төменге қарай зымырай жөнеледі.

Әйелі мен ұлы соңынан жүгіріп келе жатыр.

– Бізді тастамашы! Егер бізді өлім күтіп тұрса, онда бірге өлуіміз керек, – дейді әйелі әбден қажыған дауыспен.

– Мен анамды тастай алмаймын! Біз бірдеңеге ұшырасақ, оның халі не болады? – деп жауап катады бұл қақпадан шығып бара жатып.

Көше қым-қиғаш қарбаласта. Жол бойы адамдарға лық толған – теңіз толқынды бастар. Барлығы жандәрменімен қаланы тастап барады. Балаларын сүйрелейді, қарттарын сүйей-мүйей алға ұмтылады. Бала-шағаның жылаған даусы, әйелдердің жан айқайы құлақ тұндырады.

Оңтүстікті қара түтін тұмшалаған. Бомбалар гүрсілі құлақ жарады. Жарылыс, тағы да жарылыс, бірінен-бірі қорқынышты! Алда қауіп күтіп тұрғанын бұл жақсы біледі. Бірақ басын бір ғана “мама!” деген сөз шиырлайды. Ол шыға беріс баспалдақпен жанұшыра жүгіріп келеді. Үй алдындағы айра-жайра гүлзарды кесіп өтіп, қала көшелеріне сіңбек.

– Қайда барасың? Бізді қайда тастап кетпексің? – деп әйелі жандәрменімен қолына жармасады. – Бізді тастай көрмеші.

– Мен ешқайда қашпаймын! Анамды тауып алғым келеді! – дейді ентіге, сәл кідіріс жасап.

– Іздеймін де! – әйелі ызалана тіл қатты. – Оның көзі, аяғы бар емес пе? Жолды өзі іздеп тапсын!

– Мен анамды тауып алайын, содан кейін бәріміз бірге кетеміз. Оған дейін сен керек-жарағынды жинастыр: өзімізбен бірге бірдеңе ала кетуіміз керек қой! – Бұл қатқыл үнмен қолын босатып алды.

– Анау сенің шешең емес пе? – Әйелі ар жақты нұсқады. Бұл тесіле қарады. Шындығында да, анасы жағасын ағаш бұтақтарына шырматылған шырмауық қаптаған жол бойында тұр, шашы жайылып кеткен, бет-жүзі құп-қу, мандайы қан-қан. Көзі бақырайып жан-жағына жалтақ-жалтақ қарайды. Әрине, өзін іздеп тұр. Бұл дауыстап, “Мама!” – деп айқайлап, қолын бұлғады. Оған лезде жетіп

барғысы келді, ол үшін қара дүрмек топты кесіп өту керек, ал олардың арасынан бір тамшы судың өзі өтуі қиын. Ол ілгері ұмтылып, кесіп-жарып өткісі келеді, бірақ қысылысқан топ оны кері итеріп, шетке ығыстырып шығара береді. Оның құлағына анасының үні шалынады, ол мұны өзіне шақырады. Дәл сол замат бұның иығына біреудің қолы шап ете түседі. Әйелі! Оның қолында кішкентай чемодан мен жетектеген ұлы бар.

– Жүр кеттік, таста оны! – деп тілене тіл қатады.

– Қалай қиямын! Мен топты қақ жарып өтіп анамды алып келуім керек! – дейді қатулы үнмен.

– Қазір ме? Сен есіңнен адасқан шығарсың? Саған өмір қымбат емес пе? Мен сені күтпеймін! – әйелінің даусы катқылданып, бет әлпеті сұрлана түсті.

– Жібер! Мен оны топтан алып шығуым керек. Мен оны тастай алмаймын, сен өзің қашып құтыл!

– Жарайды, ендеше! Бар өзіңнің алтыннан қымбат анаң! Ал біз – Сяо-сюань скеуміз өз жолымызбен кеттік! Бірақ артынан мені кінәлаушы болма!

Әйелінің жанары жарқ-жүрқ етеді. Еш уақытта мұндай көз жанарын көрген емес. Ол еріксіз селқ ете түсті.

Әйелі бұған кектене жалт қарайды да, ұлын сүйрелей кете барады.

Ол қайтып келер ме екен? Бәлкім оны қуып жетіп қайтару керек шығар. Бірақ сол сәтте әйелі қалың топқа сіңіп, көзден ғайып болады. Жан-жағынан адамдар легі қысып итеріп барады. Денесін бір жақтан екінші жаққа лақтырады. Құдды дауыл соққан кеме секілді.

Басы дуылдап ысып барады, есінен шатаса бастаған сынайлы. Ол басқаларды итере-итере бір жаққа қарай тырмысады.

Өстіп жатып оянып кетті. Колдары әлі қарбаласып жатыр.

Бұл оны түні бойы қинаған шым-шытырық түстің бір сәттік үзіндісі ғана.

III

Ол сығырайтып көзін ашты. Таң атып кетіпті. Үй іші танаға ұрғандай тып-тыныш. Анасының бөлмесінің есігі ашық тұр. Көңілі орнынан түскендей болды, бірақ жүрегі құрғыр тарсылдай соғады. Көз алдын әлі де тұманды слес

кезіп жүр. Дел-сал боп шаршағанымен қоса басының шыр көбелек айналуы денесін талмаусыратып барады. Ол еш қозғалыссыз, ештеңе ойланбай, меңіреу қалыпта жатыр, тек көз қиығын әрнәрсеге бір аударып, қайсысының түсі, қайсысының өңі екенін айыра алмай қиналуда. Тіпті өзінің қайда екенін айырып ажырата алар емес. Бұған анық бірнәрсе болған. Басы сырқырап тұр. Ол дәрмені жеткенше күресіп бақты, бірақ немен күрескенін өзі де түсінбеді. Осылайша бір уақ тірі мен өлінің арасында жатты.

Бір мезетте миын бір ой шағып өткендей болды. Ол төсегінен атып тұрып, айналасына үрейлене назар салды. Шашын ұйпалақтап тұрып, еріксіз үн қатты: “Не істесем екен?”. Кешегі және алдыңғы күнгі оқиғалар көз алдынан жүгіріп өтті. Өзім кінәлімін. Оған барлығын түсіндіруім, кешірім сұрауым керек еді. Ал мен болсам дау шығардым, әрине оның өкпелейтін жөні бар.

Әлгі хатты неге солай жаздым екен? Оған неге шынымды айтпадым? Неге іздеп бармадым? Неге?.. Ол осы сәтте әйелін іздеп баруға шұғыл шешім қабылдады.

Шешесі қайтып оралды, қолында бір кәрзеңке көкөніс. Бұның әлі үйде екенін көріп, таң қалды:

– Сағат тоғыз жарым болды, сен әлі жұмысқа кетпегенсің бе?

“Тоғыз жарым! Қызметіме баруым керек!” Мәссаған, тарс ұмытып кетіпті ғой. Енді кем дегенде жарты сағат кешігіп тұрғаны мынау.

– Сен әлі жуынған да жоқсың ба? Өзіңнің өңің жоқ қой. Бір жерің ауырып тұр ма? Бір күнге демалыс алсаңшы. Тілхат жазып бер, мен апарып берейін, – деді анасы айрықша жанашырлықпен.

Бұны қорқыныш биледі, асыға-аптыға жауап қатты: – Ештеңе етпейді, мама. Барлығы да орнында. Қазір барамын!

Шешесінің сөзін есту оған ауыр тиді. Бет жуатын табақты алды да, су алуға дәлізге шығып кетті. Ол қайтып кіргенде, шешесі қайтадан тіл қатты.

– Не істегелі жүрсің? Суық сумен жуынбақсың ба? Қазір жылы су ал. Саған арнап қазанда қалдырып қойғанмын. Болмаса, тоқтай тұр, қазір өзім әкеп беремін. – Анасы табаққа қарай қолын созды.

– Мен жуынып қойдым, мама, – деп тез жауап қатты бұл Суық су денесін сергітіп жіберді. Бет орамалды орындықтың үстіне қойды да, жуынды суды төкпей, бөлмесінен асыға шығып кетті. Тісін де тазалаған жоқ, бас киімін киюді де ұмыт қалдырды. Сыртқа асықты. Анасының сөзінен сөйтіп қашып құтылғысы келді.

– Бейшара, әйеліңмен ұрсысам деп ақылыңнан адастың! – деп кейіді анасы. Бірақ оның сөзі құлағына ілікпеді.

Төменге түсті. Жүргіншісі көп шандақ көшеге шықты. Мынадай аса салқын да, ыстық та емес, қоңыртөбел күн бұл қалада жиі бола бермейтін.

“Қай жаққа қарап бұрылсам екен? – деп сұрады өзінен-өзі жол жиегінде сәл кідіріп. – Соған барайын”. Осылай шешті де, әйелі жұмыс істейтін банкке қарай аялдады. Бірнеше қадам жүріп барып, кілт тоқтады. Қайта жүрді. “Жоқ, бұлай болмайды, – деп ойлады, – алдымен өзімнің басқармама кіріп шығайын. Құрып қалғыр жұмысымнан екі сағат рұқсатсыз кешіксем, айлығымды кесіп тастайды ғой”. Ол кейін қарай бұрылды.

Көп ұзамай жұмыс істейтін жеріне де келіп жетті. Жұмыс орны үшінші қабаттың бір бұрышында болатын. Бірінші қабатта жататын тіркеу дәптері алынып қойылыпты. Үш жарым жылғы қызметінде мұның бірінші рет кешігуі. Үн-түнсіз жоғары көтерілді. Басқарма міндетін атқарушы, редакциялық баспа бөлімінің меңгерушісі бұған бір түрлі таңданыспен қарады, бірақ Вэнь-сюань оған мән берген жоқ. Санасын бір ғана ой, тек әйелі туралы ой жаулап алған болатын.

Бұл әдеттегідей бір қалыпты, іш пыстыратын жұмысына кірісті. Үстелінің үстінде дәл кешегідей үйінді боп корректуралық түпнұсқа жатыр. Мынау түсініксіз иероглифтер әлі сіңе қоймаған баспахананың бояуымен оны әр кез жирендірмей қоймайды. Мең-зең күйде қағаз бетіне көз жүгіртіп, қаламсабын қалай болса солай ары-бері ойқастатып, бірдеңе жазған болады. Төмен құлаған басы жоғары көтерілер емес. Қабырғада ілулі тұрған қомақты көне сағат тілі онды – одан кейін он бірді – он екіні соққанын қалт жібермей тыңдап отыр. Корректураның бірде-бір сөзі есінде қалған жоқ. Ессесіне сағат тілінің соғысы құлағында тұнып тұр, әсіресе, тағатсыздана күткен он екіні соққан

кезі. Ерекше есінде қалғаны – жұмыс уақытының алғашқы жартысы аяқталғаны туралы хабар.

Ол мең-зең күйде орнынан тұрды. Айналасындағылар бұған қарағанда ылдым-жылдым көрінді, барлығы жұмыс орындарын тастап үлгеріпті. Корректураның және түпнұсқаның оқылмаған беттерін реттеп, бір шетке қойды. Үстеліне сүйеніп тұрып көше жақ терезеден сыртқа үңілді. Тығыз жабылған терезенің әйнектерін шаң қауып тұр. Көзіне ештеңе ілікпеді, бірдеңе көруге зауқы да жоқ. Ол ойланып қалды. Бір нәрсе айтпақ тұрмақ, бар ақыл-ойы бір сәт тоқтап қалған секілді, миында бір ғана сөз жатталып, тек сол ғана есінен шығар емес.

Түскі асқа шақырған қоңыраудың соғылғаны әлдеқашан, бірақ оны естімеді де, тамақтануға төменге түсу ойына да кірмеді. Басқалардың мұның бар екенімен жұмысы жоқ. Ешкім жоғары көтеріліп, асқа шақыра қоймады. Мұның жоғарыда қалғаны ешкімнің де басын қатырмады.

Әйтеуір бір уақытта барып оның миы жұмыс істей бастағандай болды. Ол селк етіп оянып, асханаға қарай түсті.

Үстелдердің үсті ығы-жығы ыдыс-аяққа толы. Бірнеше кісі түстеніп отыр.

– Сен қазірге дейін жоғарыда болдың ба? – деп сұрады бір қызметтесі таңдана, бұған мүсіркей қарап. Бұл бірдеңе деп мінгірлеп жауап бергендей болды, содан кейін ойланып кетті. Түстенуге тәбеті тартпай, тез арада асханадан шығуға асықты. Оның соңынан мазақтаған күлкілер естілді.

“Олар маған не болғанын білетін болулары керек” – деп ойланғаны сол екен, шашына дейін дуылдап, өңі қызарып сала берді.

Тамақтануға зауқы соқпады, ол туралы ойлағысы да келмеді, басында бір ғана нәрсе сайрап тұр: “Қалайда оны табу керек!”

Он шақты қадам аттамай жатып, тағы бір ой келді: “Олар мені аңдуы мүмкін ғой!” “Олар” дегені – қызметтес жолдастары. Бұл жүрісін баяулатты, бірақ тоқтаған жоқ, артына да қарамады. Бір мезет әйелінің қалай қарсы алатынын елестеткісі келді: мұны көргенде түрі қалай құбылар екен, не айтуы мүмкін.

Ол мені кешіреp ме екен, – деп іштей екі рет қайталады да, сзу тартқан болды. Әйелі күлімсіреп тұрғандай әсерге бөленді. Осыдан ерік-жігері шыңдала түсті.

Көп айналшықтамай әйелінің жұмыс орнына келіп жетті.

IV

Шу-шэн сауда банкінде жұмыс істейтін, ол қаланың сапырылысқан көшелерінің бірінде орналасқан. Сол көшеге қайырылған тұста күтпеген жерден әйелін көзі шалды. Ол банктен отыз жас шамасындағы ер кісімен бірге шығып келеді екен. Олар тура бұған қарай жүрді. Оның үстінде бұған етене таныс жұқа ақшылтым пальто, бірақ шашы өзгеше таралған: үлпілдеген бұйра шашы маңдайынан жоғары қайырылған. Ер кісі онымен бірге жұмыс істейтін болуы керек, ол әйелінен сәл биіктеу көрінеді, бет әлпеті кісі қызығарлықтай, шашы майда таралған, бас киімсіз. Үстінде маусымды жаңа пальто, Калькуттаның бұйымы сыңайлы.

Бейтаныс кісі күлімсірей түсіп, бір қызық әңгіме айтып келе жатыр, ал әйелі болса, бар ықыласымен соған құлақ түрген. Олар мұны байқай қойған жоқ. Мұның күдері үзілейін деді. Оларға қарсы жүруге батылы жетпеді, тіпті табан астында бой жасыруды да ойлап үлгерді, бірақ аналар көшені кесіп өтіп, қарсы бетке ауысып кетті. Бұл солардың соңынан ілесіп келеді. Олар еш асықпай, біріне-бірі сүйене кетіп барады. Бейтаныс кісінің қолы әйелін қапсыра құшақтағысы келеді, ал ол білдірмей сытылып кетеді. Ызаланғаны сонша аналарға қалай жақындап қалғанын сезбей де қалды. Анау бірдеңе деп еді, әйелі қоңыраулы күлкісімен жауап қатты. Бұл таныс күлкі оның жүрегін шым еткізді, өңі күп-қу болып орнында тұрып қалды да, әйелінің сыртынан сұқтана қарай берді. Оның тал бойы тартымды екенін бұрынғыдан артық байқап, одан сайын жанып-күйіп барады. Сыртынан көз алмай қарай бергісі келді, бірақ олардың арасын біреудің сұлбасы үзіп жіберді. Ол алға қарай ұмтылды, жүзі алаулап өртеніп барады, дүрсілдей соққан жүрегі кеудесіне сыяр емес. Оны құшақтай алғысы, өйтпесе де дауыстап үн шығарғысы келді. Бірақ оның бірін де жасауға шамасы жетпеді. Әйелі

бейтаныс кісімен бірге жуықта жаңадан ашылған дәмханаға кіріп кетті.

Бұл есік алдында не істеу керегін шеше алмай, тұрып қалды. Басын сан түрлі ой тұмшалап алды. “Кіріп, әйеліммен сөйлесем бе екен?” – деп бір ойланды. Бірақ, ыңғайсыз. Одан сайын бүлдіріп алуы мүмкін ғой. Жұмысына қайтып кетіп, әңгімелесуге басқа бір қолайлы уақыты таңдаса ше? Онда өзін-өзі жеп бітеді. Жоқ, күтіп, әңгімелесіп кетуі керек. Ол мұны көрген күнде де, байқамаған болып өте шықса ше? Бұл бетпе-бетте анау оған көмекке келсе ше? Олай болса, дау-дамай шығады. Ал мұның оған басыбайлы иелік етуіне құқы да жоқ. Өйткені бұлар ерлі-зайыпты болып ресми тіркелген де емес қой. Әуелде некеге отыруға өзі қарсы болған (шешесі осы үшін де келінімен өштесіп алған жоқ па еді). Енді өзінің алысты ойламайтындығынан, қазір әжетіне жарайтын қарудан айырылып қалғанына қатты өкініп тұр. Ол барлық уақытта да еркін жүріп-тұруға ерікті. Ойына осы түсуі мұң екен, басы төмен салбырап, салы суға кетіп, қызмет орнына қайтты.

Жол бойы көз алдынан әйелі мен әлгі еркектің бейнелері кетпей, елестеп тұрып алды, олар ғашықтық сыр ақтарысып жатқандай болды, әйелінің қонырау күлкісі құлағында қалып қойды. Қападан есі шыққаны соншалық, арба дөңгелегінің астына түсіп қала жаздады.

Кеңсеге кірген кезде екі әріптесі үстелде жатқан газеттерді оқып отыр екен.

– Ван дос, саған не болды? Сенің бүгін өңін қашып тұр ғой, тіпті түскі асты да ішпедің. Басыңа не күн туды? – деп сұрады Паны деген фамилиядағы жастауы әзіл-шыны аралас.

“Не болғанын білетін болды ғой”, – деп түйді Ван Вэньсюань.

– Ештене де болған жоқ. Жай әншейін ішім ауырып тұрғаны. – Өтірік күлген болды.

– Ішің ауырса, дәрі іш, түстен кейін жұмыс істемей-ақ қой, жарты күнге сұран. – Әңгімеге Чжун есімді екінші әріптесі араласты. Ол өзі елулерге келіп қалған, жалтыр басты, түсіңкі қабағы бет әлпетін төрт бұрышты етіп көрсететін, жалпақ қызыл мұрынды, сұрықсыздау кісі. Әріптестерінің көңілін тауып, тез тіл табысатын, ішіп алып,

көңіл көтеруді жек көрмейтін, әңгімелескенді ұнататын жан. Оның мұнда отбасы да, жанашырлары да жоқ. Сонда да барлығы оны сыйлайды. Ол өзі “өмірге бейім, ауырдың үсті, жеңілдің астымен жүретіндерді” ұната бермейтін.

– Қам жеме, ештеңе етпес! – деп селқос жауап берді де, өзінің жұмыс орнына, жоғары көтерілуге ыңғай танытты Вэнь-сюань.

– Бізбен бірге бол, әлі уақыт бар, қайда асығасың? – деп кідіртті Пань жылы ұшырай.

– Сен азып кеттің. Көбірек демалғаның дұрыс. Біздің жұмысымыз денсаулықты бұзуға тұрмайды ғой, – деп кеңес берді Чжун оған жанашырлық танытып.

Вэнь-сюань бос орындыққа жайғасты да, ауыр күрсініп салды.

– Басыңа не күн туды? – деді Чжун таңдана қарап, сөйтті де оның нығынан қағып-қағып қойды. – Сендер, жастар өмірге жеріне бермеңдер, қандай жағдайда да, өмірден түңілуге болмайды. Сендердің жастарыңда тек өмірге шаттана қарап, денсаулықтарыңның қамын жеген орынды!

– Біздің жалақымызға әйелінді бағу қиын, денсаулықты ойлау қайда! – Ван Вэнь-сюань қапалы жауап қатты.

– Түсінікті болды. Әйеліммен керісіп қалдым десеңші! – Чжун іліп әкетті.

– Жо, жоқ, – деп Вэнь-сюань жанталаса қарсыласқан болды. Бірақ түр әлпеті шындықты жасырмақ болғанын айтып тұрды.

– Досым-ау, қарсыласып қайтесің, – деді Чжун күлімдей қарап: – Отбасында ыдыс-аяқ сыңғырламай тұрмайды. Егер керісіп қалсаң кешіре сал! Сен оның көңілін ауласаң, оның да бүйрегі саған қарай бұрылады. Соған бола өмірден түңілуге бол ма?

Вэнь-сюань ешқандай жауап қайырмады, тек мақұлдап, басын изей берді.

– Мен сенімен келіспеймін, бір рет кешірсең әйелін басынып алады, – езу тарта әңгімеге араласты Пань. – Еркек қайтпауы керек. Әйел не істей алады? Жылап-сықтайды да қояды! Олардың бізсіз күні қараң!

– Жетеді, – Чжун оған қарап қолын сілтеді де, мырс етіп күліп жіберді. – Онсыз да барлығы біледі сенің әйелден қорқатынынды! Бұл жерде бөгде ешкім жоқ.

Пань кызара бөртіп, теріс қарай бұрылып кетті. Вэнь-сюань оған бұрылып, бірдеңе айтқысы келді, бірақ ештеңе демей, ернін қымтап тістеп алды.

– Білесің бе, достым, мынадай мақал бар: “Берілген кеңестің жартысына ғана сен”. Қазір онсыз да жағдайымыз мәз емес, соған қарамастан дауласқанымыз не теңіміз?! Әйелдерде еркектер секілді шыдамдылық қайдан, кейде олардың төзімі таусылады, содан ашуланып шыға келеді. Олар да адам баласы емес пе? Қоя бер, ашуын тарқатсын, сен оны жаныңа жақын қабылдама, сонда бәрі де сабасына түседі. Әйелге қарсы ең үлкен қару – үндемей кұтылу.

– Чжун шал оны өз тәжірибесінен жақсы біледі, – Пань айқайлап күліп жіберді. Ван Вэнь-сюань селк ете түсті. Оған соңғы сөздің мағынасы түсінікті болды, күтпеген жерден орнынан атып тұрды да, өзіне-өзі сыбырлады: “Барып іздеп табайын оны”, – сөйтті де шығып жүре берді.

– Сен қайда кеттің? – деп сұрады Пань.

– Қазір келемін, – аптыға жауап қайырды да, артына қайырылмастан кете барды.

– Ол не істемек? – деді Пань таңданысын жасыра алмай.

Чжун басын шайқады да, артынан естілер-естілмес күрсініп қойды.

V

Бұл банкке қайтып келді. Түскі үзіліс әлі аяқталмапты, сыртқы есік жабық тұр, ол қосалқы есікке қарай беттеді. Ал ол әлі келмеген болса қайтеді? Немесе мұны көргісі келмесе ше? Болмаса бұны суық қабылдап, жан жылытатын сөз айтпай қойса ше? Ол мұны кешірет ме екен, жан жарасын түсініп, тілегін тыңдар ма? Бұл оны айтқанына көндіре ала ма, үйге қайтып оралуға келісімін берс ме? Осылайша ойы сан-саққа жүгіріп, оған кіру керектігіне шүбәлана бастады. Банктің қосалқы есігінің алдында тұрып-тұрып, ақыры басы салбыраған күйі кері қайтты.

Оншақты қадам жүргеннен кейін кенет басын көтеріп алды, құлағына аяқ киім өкшесінің тақылдаған даусы естілді. Қарсы алдынан оны көрді, дәл бұрынғысынша киініп алған. Ол қарсы келе жатыр, бұны таныды, таңырқай қарап тоқтай қалды, ерні бір нәрсе айтқысы келгенін

білдіріп, смеурін танытты. Кенет жалт бұрылып, үндемей жүре берді.

– Шу-шэн! – бар күшімен айқайлап жіберді бұл. Үнінен жүрек дүрсілі қоса естілгендей болды. Ол бұрылды да, сұраулы жүзбен бұған қарады. Бұл даусы дірілдеп оның есімін қайталады. Ол жақындап келді.

– Не болды? – деп сұрады бөгде кісіше оған салқын жүзбен.

– Сен маған он бес минут уақытыңды бөле аласың ба? Сенімен сөйлесуім керек, – деді үні шығар-шықпас, даусы бұрынғысынша дірілдеп тұр.

– Менің жұмысқа баратын уақытым болды, – жай ғана жауап берді.

– Менде маңызды әңгіме бар. – Бұл қазір ғана ұрыс естіген бала секілді қызарып кетті.

Ол жұмсарғандай болды, сәл тұрып барып баяу үн қатты:

– Онда банкке сағат кешкі бесте кел.

– Жарайды, – бұл ерекше ілтипаттық сезіммен келісімін берді.

Ол тағы да бұған көз қиығын салды. Бұл оның соңынан есіктен кіріп кеткенше қарап тұрды.

Мұның кеудесінде тағы бір күдік сыр берді. “Біздің айырылысқанымызға бар болғаны бір-ақ күн, соның арасында қалай алыстап кеткенбіз”. Осы күдігін біреу келіп тарқатып жіберетіндей күтті. Бір шама күтті. Басы қорғасын құйып қойғандай зілденіп тұр. Кенет бұны біреу итеріп жібергендей болды, жол жиегіне жығыла жаздап, тәлтіректесп тұрып қалды. Денесі дүр сілкініп, бойын тез жиып ала қойды. Көшеде адамдар легі ағыла бастапты, шаңын бұрқыратып машиналар мен арбалар ары-бері зуылдайды. “Маған да қызметіме баратын уақыт болыпты” деп ойланды да, жүрісін жылдамдатты.

Жол бойы бір ғана жайды ойлаумен болды. Кеңсесіне жеткен сәтте ақырғы шешімге келді. “Бәріне кінәлі менмін. Кеше одан кешірім сұрауым керек еді”.

Ол жұмыс орнына көтерілді. Меңгеруші орнында жоқ болып шықты. Корректуралық бөлімінің бастығы У мен хатшы Ли темекі шегіп, әңгімелесіп тұр. Олар бұған көз қиықтарын салып, келеке етіп, күліп тұрғандай сезінді. “Мен